

ВОЛЬНАЯ Беларусь

Цэна асобнага № 15 кап. № 1533

Умовы падпіскі н.ч. 1917 год.

За 1 м.	За 2 м.	За 3 м.	За 4 м.	За 5 м.	За 6 м.	За 7 м.	За 8 м.	За 9 м.	За 10 р.
1. 50	3 р.	4 р.	5 р.	6 р.	7 р.	8 р.	9 р.	10 р.	

Падпіска прымаецца толькі с 1-го числа кожнага месяца.

Перамена адрэсу—50 коп. Пры змене адрэса конча прыкладаць стары адрэс.

Рукпісы павінны быць чытальна напісаны і толькі з аднаго боку наперы. Кепска і рагісанія рукпісы ні чытацца, ні друкавацца ня будуць.

На ліставанні, перасылку рукпісаў і іншыя адказы павінны прыкладацца маркі.

Газета палітычная, эканамічная і літаратурная.

Год выдання I.

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: Мінск, Захараўск. 18

Умовы друку абвостак:

(На IV боку газэты) за 1 радок шпальты 40 к. за 2 рад. 80 к. за кожны рад.

Асобам, шукаючым працы — 1 руб. за 3 радкі за адзін рад.

№ 8. 1917 г. Пятніца Выходзіць двойчы на тыдзень. 21 ліпеня 1917 г. № 8.

Пара зьварнуць увагу.

Шмат хто спадзяваўся і да гэтага часу спадзяецца, што ў сваіх нацыянальных дамаганьнях стрэне прыхільнасць і дапамогу сярод расійскага (маскоўскага) грамадзянства. Думалася, што ў нацыянальным уніску вінавата адно самадзяржавіе, а інтэлігенцыя вялікарускай тут ніпрычынная: што яна гэтаму ніколі ні спачувала, а толькі моцкі пераносіла гвалт і паніверку. Здавалася, што трэ скінуць самадзяржавіе, і жаласлівая маскоўская інтэлігенцыя рыняцца к нам на падмогу, паможка устаць нам на погі і тым знішчыць цяжкіе skutki царскага панавання. Але гэта памылка. Шырокі украінскі рух паказаў, што маскоўскае грамадзянства паскрозь централістычна, што таёмна спачувала яно ні нам, а самадзяржавію, і лічыцца толькі с сілай, толькі з голым, моцна падкрэсленым фактам. У гэтым сэнсі высказаліся ўсе расійскія газэты, і нацыянальны рух выклікаў у іх нізаваленны і нават пагарду. Украінскі універсал голава свядчыць, што чакань падмогі і спачування адтуль ні мае пад сабою грунту. І характэрна, у той час, як украінскі рух дзеі кожны ні выходзіў з аркушаў расійскіх газэт, ні водная з іх нават і словам ня зайкнулася а беларусах, такіх іх на сьвеці ня было, такіх Беларусь сасім ня істнуе. Яны паважалі толькі сілу і рахуюцца з голым, моцна падкрэсленым фактам...

Праўда, ніпрыхільнасць сваю да нацыянальнага руху маскоўскае грамадзянства тлумачыць тым, што разважаць свае уласныя, хатнія спрэчкі цяпер ні на часі, што цяпер бязладзіна, вайна і т. д. На жаль, аргументацыя іх саўсім ніпраканала і больш падобна да ніудалае агаворкі і ухіленьня, чым на адкрыты брацкі адказ. За вайну цяпер хаваецца кожны, хто мае крывыя думкі і ня можа проста пазіраць у вочы. Вайна—гэта тая фартацыя, адкуль смела страляюць усе, каму страляць хочыцца: рэакцыянеры і паступоўны, рэвалюцыянеры і кансерватывы. Вайна ўсяму замінае і ўсім... паможа. Хіба ні вайною падохалі нас тые, хто баяўся рэвалюцыі? Хіба ні казалі нам, што было-б вар'яцтвам унічыняць рэвалюцыю, покі ні скончыцца вайна, і хіба рэвалюцыя адбылася і адбылася ні ў час вачаснай калатніны?

Хіба васмігадзіны дзень працы, гэта вялікае вагі сацыяльнае (грамадскае) пытаньне, заведзі на ні цяпер, ні ў час вайны? Ласяня здавальненне справядлівых жадаваньняў ні ўзмацняе сілы дзяржавы, ласяня згода і супрацоўніцтва ні павялічвае працаздольнасці грамадзянства?.. Не, вайна тут ні замінае і мае такі сэнс, як «у вагародзі лябядла ў Кіеві дзядзюка». Вайна тут прыпытаецца дзеля таго, каб шляхэцтва ухіліцца ад ніжаданае справы...

Трэба памятаць, што кожны учынак, кожная падзея мае сваю філэзофію, і ўсе што робіцца на сьвеці, дык рупіцца мець свой уласны грунт і апраўданьне. Каб даведацца аб тым, чым была выклікана расійская ніпрыхільнасць да нацыянальнага руху, — сапраўды вайною, ні чым іншым, нэ-

тралістычнымі звычкамі, напрыклад, — дык нам трэба азірнуцца назад і глянуць на тое, як стасавалася расійская інтэлігенцыя да нідзяржаўных пацый да гэтага часу і чым яна выявіла сваё спачуваньне да нацыянальнага руху у сябе дома, пад бокам, хоць-бы да нас, беларусаў, напрыклад.

Маскоўская, або вялікаруская інтэлігенцыя цікавілася ўсім, толькі ні сваімі суседзямі, толькі ні беларусамі і ні украінцамі. Вліжэйшая сястра наша па крыві, мові і гістарычнай долі—Украіна, паўмысля, дзеля інфармацыі (азнаемленьня) выдавала асобны журнал, як-бы кажучы: «схмянішося, папаве-браця, мыж-ж тысячу раз цікавей готтэпотаў і батакудаў, лёс каторых так пільна займае вашую думку!» І дапраўды, калі уважна перагартань маскоўскую літаратуру, дык нідзе ні спаткаеш таго, каб яна сапраўды цікавілася тым: хто гэта беларусы, які іх край, што тут за людзі, якой мовай гаворучь, чаго яны хочучь, куды ідуць, чаго дамагаюцца і чаму... маўчаць. У гэтым сэнсі маскоўская інтэлігенцыя моцні трымалася таго наглядку, які вытварыўся нічо с часоў маскоўскага князя Івана Каліты. Беларусь—гэта «вотчына», тая самай Яраслаўская губэрня, толькі с асобнаю назваю. І калі часам трапілі да нас гісторыкі ці лінгвісты, дык яны ўжо наўперад пэўны былі, што страўць тут сваіх «тульскіх мужычкю», толькі с цікавымі асобнасьцямі. Тут людзі дэкаюць, спраўляюць кунальня, ходзюць з гняздо на каляды, а па-валаньнаму на вылікады: загаворучь—дык уціміць трудна. Заміж гаспадзіц—пап кажучь, заміж здравствуй—дзень добры даюць, і ў размові з бабамі можна аб трэсці дачуцца,—аб тэй самай праклятай трэсці, каторая таёмніцаю стырчыць у летанісах «іскані маскоўскіх» і турбуе голаў вучоным аж да нашага часу. Цікавы край, цікавыя людзі, і маскоўскія вучоныя шчыра і сумленна разглядалі нас праз свае маскоўскія акуллары, адтрыманьне у спадчыну ад розных Іванаў, князёў маскоўскіх. Што Беларусь паўтараста толькі год, як прылучана да Масквы, што яна мела сваё магутнае гасударства, сваю культуру, асвету і навуку, што беларускія вучоныя ні мала працавалі дзеля асветы маскоўскага царства, што сама граматыка іх пабудавана на грунці беларускае мовы,—гэтым яны ні цікавіліся, гэтага яны ніколі ні таркаліся і абыходзілі навокала. На што яго чапаць, калі яно маўчыць і ні варушыцца, і так прыемна аглядаць чужое дабро, як сваю маентнасць, багацьце і пыху.

Тым часам, ні магла-ж маскоўская інтэлігенцыя ні бачыць, што у нас штось дзешца нідобрае. Паўтараста год Беларусь маўчыць, паўтараста год стаіць тут магіляная ціна. Няўжо «благоденствуюць»? Дык тады ніразумела, чаму абь дэпутат з Беларусі, дык царскі прыхвасцьнян; што ні цёмная сіла, дык родам дзесь з гэтага боку...

Царызм будаваў сваю моц на абрусіцельстві і уніску нідзяржаўных пацый. Перакінчыкі і рэнэгаты былі кайданамі на нагах паступовага (пра-

грэсіўнага) і рэвалюцыйнага ўрамацдзешства: нацыянальным уніск валтузіў і затрымываў поступ культуры і прагрэсу; нідзяржаўныя пацы заўсюды кіпэлі чорнымі сотыямі, на зрадніках і рэнэгатах трымаўся царскі троп, а маскоўская інтэлігенцыя, змагаючыся с царызмам палітычна і сацыяльна, пра абрусіцельства і нацыянальны зьдзек маўчала. Уся прамысловасць нашага краю сьцігвалася к цэнтру, залезныя дарогі гэтак сама: ні яднай вышэйшай школы на цэлы край, на цэлы дзесяцімільёны народ, а маскоўская інтэлігенцыя, турбуючыся аб народнай прасьвеці, пра унівэрсітет на Беларусі маўчала, сьвідомы маўчала пра цэлы край.

На шляху нацыянальнага зьдзеку, самадзяржавіе ні стрэчала сабе перашкоды. Мала таго, расіец, выхаваны на славетных традыцыях «собрательей земли руской» і трапіўшы да нас у заробаткі, дабрахотна памагаў нішчыць дупу беларускага народу.

Расійскае самадзяржавіе трапіла да нас у той час, як усе вышэйшыя станы і інтэлігенцыя нашага краю былі спаленізаваны (аналіячаны). Заставаўся адзін пэмын, забыты народ. Трэ было даць яму інтэлігенцыю, надзліць загадчыкамі, і яно павасылала сюды сваіх чыноўнікаў, папоў зямлеўласнікаў ды злучна з імі распачало сваю душагубскую працу. Надарованыя маіткямі памешчыкі і пасадамі чыноўнікі, па сумленню адзязчылі ласкаваму самадзяржавію. Яны стараліся ні за страх, а па сумленню, як іх пенька ня траснула.

Але самадзяржавіе разумела, што адным наводным, чужым элемэнтам мюга ні зробіш. Народ заўсюды будзе кастрыцца па мужанцоў і ні так пакарліва пойдзе за імі, як таго бажаецца. Трэба закрэсіць чужынаў мейсцовым элемэнтам, тутэйшымі людзьмі, тады справа пасуўніцца лагоднай і skutачней. І распачынаючы сваю сатаніскую працу, самадзяржавіе, як той злодзей у свае ахвиры, перш-наперш вырвала у народа яго язык, яго мову, роднае слова. Дзеля гэтага, забараніла вучыць, чытаць і друкаваць на беларуска і выгнала спрадвечную мову пашу з усіх інстытудый краю. Далей, пабудавала нікол-казэнак, дзе атручвалі розум дзіцячы пагардай і зьдэкам з беларушчыны і вырабляла фанатычных абрусіцеляў і верных памочнікаў сабе і сваім наймітам.

Народ і скардзіцца ня мог. Чужой мовай гора ні выкажэш, чужым словам жалю ні вылажыш. Запьякаліся вусны ад смагі, рвалася сэрца ад болю і мукі, а народ маўчаў і нават плячам ня мог наклікаць людзей на ратунак, зьварнуць на сябе увагу людзкую. Запававала магіляная ціна. Толькі калі-ні-калі сміртэльны свакой прасякаўся шайтанскім ротатам чорнае соткі і ачумелымі скокамі адрадыкаў і рэнэгатаў роднага краю. А народ маўчаў, і толькі змарцелыя вочы яго адбівалі нівыказаную муку, някельную пакуту і сьвештнае гора. Але хто бачыў гэта? Хто, жаласлівы, прынёс яму слова уцехі, хто мог абгартыць яго ласкаю, сьвештай надзеі і спадзяванкай, калі родныя дзеці пагінулі яго і абыходзюць навокала, як біблейныя людзі Іова.

А маскоўская інтэлігенцыя моцні пазірала на агонію нашага старонкі. Родная мова—родная школа,—гэта там заграпідай; нацыянальны зьдзек і паніверга—кепка там, дзе немяц катуе славянаў. А дома гэта «славянскіе ручыі сливаюцца вь рускомь морь», гэта «собирается Русь во едино». Стоп і енк нідзяржаўных пацый,—гэта брацкі гімн на банкеті злучаньня. Паўтаравіковая беларуская ціна,—гэта «благоденствіе подь сьвилью російской культуры»...

Цяпер пытаньне ні ў тым, ці спачувае нам маскоўская інтэлігенцыя ні не. На спачуванні гісторыя ні будуюцца. Гістарычная чынасьць грунтуецца толькі на сілі, а грамадзянскі лад вырабляецца уміракаваньнем (соотношением) яе. У гэтым выпадку людзі рахуюцца толькі с фактамі. У змагацьні за сваю нацыянальную самабытнасьць, за сваю нацыянальнае істненьне, ніхто нам ні паможа. У нашай справі мы сабе і работнікі і памочнікі, і у справі уласнага вызваленьня павінны чэрпаць сілу, веру і надзею.

Нацыянальнае вызваленьне—гэта барацьба культур. Само разуменьне гэтае справы паказвае, што той, с кім борунца, на мовы сваёго змагацьні ні можа перайсьці на бок праціўніка. Беларуская культура вальчыць на два бакі,—на польскі і маскоўскі, і было-б дзіянствам думачь, што прадстаўнікі тэй ні другой культуры далучацца да нас ды стануць біць самых сябе. І калі мы хочам жыць на сьвеці, калі хочам быць беларусамі, калі нам сапраўды праціўна рабіцца цэглай і кахляй на чужы будынак, на чужую славу і пыху, дык мы павінны нібаўна, цяпер-жа злучыцца у адну згодную, моцна злучаную грамаду, павінны стварыць яднуную, моцную, як мур, сямью беларусаў і згодна пастаць па абарону сябе, сваёго гонару і нацыянальнага істненьня.

Гісторыя вучыць, што раз змагацьне паўстала, дык ня спыніцца ніколі, покі ні даб'ецца перамогі, покі распачатая борка ні скончыцца вызваленьням пакраўдэжанага, зьняважаннага і абяздоляннага. Перашкоды на гэтым шляху толькі распалюць хвірасьць, валтузіюць і злучюць і нахлілюць людзей на прыкрые учынкі, але жаданых skutкаў ні набіраюць. Ідзя гвалту ні байца, і сьвятыю вызваленьня блішчыць людзям веча.

Дык выходзіма на работу! За нас гісторыя, культура, прагрэс; нам дапаможа ніхільнасць гістарычнай паступовасці і вялікая ідэя нісьміртэльнасці нацыянальнага пачатку. Нацыянальнасьць—гэта крывіца, гэта вечны калодзіж людзкога багацьця, цюг і развою ўсяго чалавечтва. Космапалітызм—выдумка буржуазная, хітра пагудка капіталістычнага ладу. Як імперыялізм—безадхланная жадыба уладць адным усею зямлёю, так і космапалітызм ёсьць хітраккі прамысловасьці, капіталізму. Тым, хто дамагаецца уладць сьвештывымі рынкамі, варысьна зрабіць увесь сьвет шэрэм і мутным, бо ў каламутнай садзіцы змэць рыбу лавіць.

Нацыянальнасьць—вот грунт дэмакратыі. Толькі праз нацыянальнасьць, праз захаваньне крывіцы прагрэсу, мы траім да згоды, у сьвет братэрства і

сацыялізму. Толькі праз нацыяналі-насьць людзі дайшлі да сучаснае вы-шы культурына разьвіцця. Нацьяналінасьць стварае усё: навуку, шту-карства і літэратуру.

Толькі стаўшы на грунт нацыяналі-най культуры З. Эўропа вышла із цемры барбарызму на шлях сьветлай паступовасьці. Толькі на грунці роднай культуры мог зьявіцца Толстой, Шэкспір, Сэрвантэс ці Гэтэ; толькі анг-ліцкая культура магла спарадзіць Дар-віна, а нямецкая дала нам Канта.

Так вучыць гісторыя.

Хто мае вушы слухаць, ніхай слухае.

Я. Л.-к.

3 ДАРОГІ.

Вот і станцыя, дзе мне трэба сха-дзіць с цягніка. Скоря прывітаюся з роднаю старонкаю, буду ў родным кутку.

Саскаківаю з вагону і, ні заходзячы на вакзал, борздзінка бягу на вількую дарогу, што вядзе да дому.

Як лёгінка іці! Самі бягуць ногі. Станцыя адстае і робіцца усё далэй і далэй. Шум і гоман чуюцца слабей і слабей. Вот ужо і нічога ні чуваць...

Навокала пшчынае поле, заросшае ядлоўцам. У перадзі—густыя, вялікія, як сцяна, лес; направа—шырокі луг, а пасяродзіні яго, як срэбная стужка, зьяе Нёман; палева—кусты ядлоўца цягнуцца далёка і дзесьці пшчыметкі сходзяцца с хвойнікам...

— Як маешся, родная краіна? Што цікавае мне прагамоніш?

— Р-р-у-у-у!—пачулася недзя далёка, як кароткі, дробны гом. Паліцела хваля ветру, і нудна зашастаў рыжы, зсохшы ядлоўца. Пачуўся нямы адгас:

— Цяжка жыці мне на сьвечці! Крывёю зліты мае грудзі, парэзаны бомбамі і кулімі, скопаны рыдлёўкай на равы, ушлепаны кашочым дротам; многа людзей забралі ад мяне, многа знішчылі майго багацьця.

— Папярні, край родны, ажывеш! Зажывуць твае грудзі, вернуцца людзі, будзе і багацьце.

Чуюцца працяжны гарматы стрэл. Шырокая дарога увыходзіць у лес. Ня чуваць нешта знаёмага сьпева ляснога птаства. Ня шуміць знаёмым шумам вецяр па лесі. І сам лес адмяніўся. Многа пнёў, зломкаў, суха-стою відаць у ём. Парадзеў ён, галь-лём запаў; пааблышваны, асмаляны хвоі: дол пабіты конскімі капытамі. Шкода пышнага бору!..

Наўжо усюды так? Зварочваю на-бок і іду вузкай, зільенай дарожкай. О, тут весіла! Птушкі сьпеваюць, аж лес разлягаецца. Зялёныя бярозкі і зялёна-сівыя асіны весіла шпчыцуца паміж сабою. Пахнуць чырвона-рабенькія галоўкі дзяціліны і пералётніку. Пчолкі гудуць і зьбіраюць з іх мёд. Рад я, што гэтка дарога будзе аж да самага дому.

Вот і поле, а за узгоркам—папа сядо. Нёман гэтак сама агібае яго, той самы луг за Нёмнам і лес за сям-лом, а самога села—пазнаць трудна. Здаецца і хаты ні гэтак стаяць. Німа ні парканаў, ні частакоў. Усё паломана, пакрышана. На хатах падзёрты стрэхі, у іншых павыбівашы шыбы, паломаны дзьверы: гэта хаты уцяка-чоў...

Сустрэчаю старога Янку.

— Дзень добры, дзяўчыка!

— Дзень добры! А я, брат, ні пазнаў. Гляджу—які гэта чыноўнік ідзе.

— Ну, як вы тут жывецце?

— От, сьак-так кідаемся. Хто ўцёк, хто дома застаўся, а хто і назад вяр-нуцца усплеў. Ні соладка, брат, цяпер жывецца. Расшыліся усёго, папчышчвалі, параскідалі. Бачыш, як у нас цяпер бязталковіца. Ды яшчэ дры-жыш заўсюды, каб і адгэтуль уцякаць ні давялося. Яшчэ цяпер асьвяціся, што салдат німа. А то — Вільна настаялічая. Крый, зык, цяспота, ця-гаюцца у ночы на вуліцах,—крычаць, сьпеваюць, спаць ні даюць. І вяско-вая моладзь распусцілася. Нікога ня слухаюць,—што ты парадзіш? Нада-сла гэта вайна. Калі яна скончыцца? Доўга скардзіўся стары Янка на цяперашняе жыцьцё.

Па вуліцы ідзе кутка дзвучат і хлонуць. Гэ, хіба-ж гэта ні з напа-га сядо! Што гэта за мода у вярта-цы? А гаворка! Божа ты мой, як я

ламачыцца! Ні слухаў-бы.

— Дзень добры, кажу.

— Здрасьціце!

— Што новага у вас? Як жывецце, як гуляеце?

— Нічаво асобеннага. Вочым ці-пер скучна у нас. Раньше, як былі салдаты, заводзілі ігрышча, гуляньне, театр устроілі, а цяпер і забавіцца нечым. Калі ні на рабоці, то у хаці сядзі.

Затыкаю вушы і бягу хутчэй да дому, каб сапачыць з дарогі і ня чуць гэтага кламства.

Сумныя думкі апанавалі і ні да-юць спакою. Хочицца іці ня ведама куды. Хіба пайсьці у той дубняк, што по-пад Нёмнам, ў той прыгожы куток, дзе калісь вясела гулялася.

Пышна разрасціся дубы на пра-сторы. Моцна цусцілі карэньня ў зямлю. Ня баяцца яны ні ветру, ні паводкі. Цэлыя векі стаяць яны тут. Пад імі густая, як кажух, трава. Рознакалеровыя красачкі блішчаць с травы. У гальлі дубоў сьпяваюць птушкі; у траве цвіркаюць конікі. Нёман ахіляе гэты куточак і падае яму многа характава і прыгожасьці. От дзе адпачыць, сеўшы пад тоўстым дубам!

Сонцэ ужо на захадзі. Сьцішыла. Толькі ціха шапочуць дубы і пле-чучца хвалі у Нёмні. Хвалі бягуць адна за другою, бяюцца у цёмны бе-раг, усьліхваюцца, шугаюць і, зда-ецца размоўляюць з магутнымі дубамі.

— Нівясёлае, братка, жыцьцё настала. Што гэта з людзьмі зрабіло-ся? Бьютца, ражучца самі с сабой ды яшчэ і да нас нешта маюць. Кі-даюць бомбы, трупяць рыбу, брудзяць ваду. Людзі ўсё чужыя, але і тутэй-шыя адмяніліся. Знаёмага слова ні пачуеш. Бывала, пачуеш родную песьню, дык сэрца млея ад радасьці. Цяе салавейка, пшюць і дзвучаткі. А цяпер?.. Паслухайце. На беразі Нёмна, каля самых дубоў нехта выцягвае казліным голасам:

Гусар на саблю апіраўся.

Ну, ці хоравіа гэта? Выракаюцца роднае, спрадвечнае песьні. Пшюць чачаніну. Зараз самі сібе выракуцца!.. Заківаў галавой самы старэйшы дуб і кажа:

— Вот вы, хвалі, хоць і бегаете усюды і чуюце многа, але паслухайце мяне, што я вам скажу. Я тут стаю, як на варці, ужо доўгі час. Шмат чаго чуў, шмат чаго й забыўся, але добра ведаю гэтых людцоў. Вы дума-еце, калі гэтая дзвучынка, выцягвае тошкім галаском «Гусара», дык яна назаўсюды адраклася свае песьні? Не, браточкі мае! Сягоння яна сьпевае так, бо з маскалём гуляе, а заўтра палік стрэняцца,—засьпевае «цешка то дзэва ядлоўца».

— Праўда, ці-ж мы ня чулі...

— Ну дык вот-жа бачыце. А ска-заць папраўдзі, чаго ёй цягнуцца ці-пер, калі дома работы пршчма. Наў-перад я гэтага ні бачыў. Асынала-б бульбу, ці грады палоза-б—ні мала работы у гаспадарцы...

— Гэта вучыццалька, шапнуў высо-кі, тонкі дуб.

— Усё роўна. Дык прачытала-б што-небудзь селянам...

У гэты момэнт пачулася: «Вь по-дъ вѣтеръ воесть».

— Як ў полі вецяр вое, то яшчэ ні беда, але як ў галаве засьвінча, дык тагда будзе кепска. О-хо-хо!— уздыхнуў стары дуб і змоўк.

Пачало цямноць. Шэпты дубоў сьціхлі. Перастаў усьліхваць Нёман. Здаецца, замьсліўся ён пшюкаю дум-кай. У траве закрываў драч, моцна і траскуца. Здаецца, прысядаў ён, каб яшчэй выкрыкнуць. Закрывала пера-цёлка. Дзесьці ў лозах засьвістаў сала-вейка...

Міхась Мяцёлка.

ЗЬБЕЗД ДЭЛЕГАТАУ

ад беларускіх партыйных і грамадзян-скіх арганізацый 8—10 ліпня у Мінску.

Першы дзень зьезду.

Першы сход дэлегатаў быў пазна-чаны на 12 гадз. у залі «Дваранек. Сабран.»; але фактычна ён пачаўся пазьней. Сход распачаў тав. старшыні Нацыянальнага Камітэту П. Аляксюк. У кароткай, але гарачай прамові ён

Галгофа.

Ні стогны маткі—радзіцалькі над магілай сына ядынаго раздаюцца.

Ні плач горкі дзеда сьвога над куткам зруйнаваным нясецца навокала.

На вялікіх абшарах халоднай зямлі руха-ецца грамада людзей.

Соняйка атуляна густым дымам пажарышч. Стрэлы гудуць на бакох, як птушкі сьмерці. Чыр-воныя аграмадныя языкі абхаліваюць льякельным агнём гарады і сядзібы.

У пакуці вялікай, людзі зліліся ў адну гра-маду—адно сэрца, адна душа. Нібы заварожаныя пшчельнікам поўзаюць яны ў холадзі, ў голадзі па зямлі...

Іх сьцяг—цёмная, караючая сьмерць. Іх натхненне—жудасная, страшная мука. Іх эмблема—атрутнае, бязмежнае нішчасьце. Забіваюць іх, і яны забіваюць. Зьверы гэтага баяцца рабіць. Над небаў туманым лунаюць пшюмы жаху і пшюць песьні крыві і агня, песьні волава і залеза.

* * *

І пшчяецца грамада ў сэрцы сваім: — Дзе нашы прарокі? Дзе нашы збавіццалі? Дзе нашы вучыццалі шчасьлівага, згоднага жыцьця? Шэпты...

Нібы шум прадбурны на моры, нібы гул ветру паўночнага паміж галін шчыр-бору высо-кага, нясучца шэпты. Хвалімі пшчучуць у паветры, рвуцца з запечаных вуснаў людзкіх:

— Хрыстос ідзе... Хрыстос ідзе... Ён паказаўся людзям...

Голас вьсьпеў ў грудзях балючых, вызваліў-ся, падьмаецца ў выш, як гімн пшччэньня, як масьніжовы зык шчырай малітвы ўсесьветнай...

Хрыстос ідзе... Усё бягуць да яго, усё... Ідзе Збавіццаль людзей на зямлі у вяртатцы белай...

У вачох добрых, прамыяных, гэгулькі жалю,

гэгулькі болю...

Смутак усёй зямлі ў іх адбіваецца. Пакрыў-джаннасьці і мука спавілі яго душу...

І кажа грамада ў сэрцы сваім:

— Мы яго распісалі пастаянна.

— Мы нясом Яму горкі трунак пакуты.

— Уся мэта жыцьця нашаго прыцьвіковы-ваць яго да крыжа.

— На ўсёй зямлі мы Яму Галгофу робім...

* * *

Хрыстос ідзе...

Куды ён павядзе грамаду вялікую? Якую новую навуку ён ёй падаруе?

Цярновы вянец глыбока ў раны ўдаецца. Кроў капае, капае, хварбуючы яго белыя вопраткі...

— Ці ведаеце вы, што вы робіце, о, дзеці мае?

— Чаму вас так агарнулі чары блудуау начных?

— Чаму пакрыла вас сваімі скрыдламі цем-ра магільная?

Ён хапаецца рукамі за грудзі і аглядаецца сумнымі вачыма ўвакруг.

Сьлёзы буйныя ліюцца без канца.

Стогны балючых нясучца з аднаго канца сьвету ў другі канец.

* * *

— Брат забівае брата. Выганяюць з родных куткоў старых і малых. Адаганіваюць матак раз-зам з іх дочкамі. Рабуюць, грабуюць потам за-працаваных пакуты. На цэлых багатых краёх засталіся адны каменны і курганы магільныя.

— О, нішчасныя дзеці мае, вы бяз душы, бяз сэрца!

— Вы аслеплі, аглухлі!..

* * *

Белыя вопраткі яго робюцца зусім чырвонымі ад крыві.

Як шэпты плачучых ліраў, на лозах ваві-лонскіх льяецца яго голас:

— Сею я шчырыя словы, як зерняты на го-лых каменнях. На Мой кліч міласці адазваўся глухі вокліч пустэльні. Стогам балючым Маім

ўторыць сьмех нячысьцікаў.

Голас яго слабее. Вочы сумныя ў далі па-зіраюць.

— Я вам нічога цяпер ні скажу. Бо думы, дзеці душы Маёй, радзіліся разам с соняйкай і будуць жыць дагуль, пакуль неба на зямлю не ўпадзе. Маё сьветлае вучэньне лунае ў зорках паўночных, ў кветках пахучай жыватворнай зямлі, ў стромкіх хвалях марскіх і ў малітвах жаўранка ў паветры залацістым.

— Нібы тые каменны дзікаго поля, ні хо-чэце вы мяне зразумець. Нібы тые бяздушныя, дуплістыя травы хіляюцца вы на ўсё бакі, ні ма-ючы жаднай апоры.

Ён выстаўляе рукі ўпярод, на неба пазіраючы.

— Пакуль так будзе, Ойчэ Нябесны? Пакуль?

— Чаму-ж Ты іх стварыў гэтакімі квольмі душой?

— Чаму-ж Ты іх кінуў ў морэ жыцьця, як пылічкі ў кіпучыя хвалі?

— Ні пакідай Ты іх так... ні забудзь... Яны-ж творы рук Тваіх...

— Я гатоў за іх вечна пакутаваць, да апош-няго дня зямлі, бо яны нішчасныя, бяздольныя...

3. Бядуля.

СІРАТА ПРАХОР.

Нівядома мінуласьць Прахора. Ні бацькі ні маткі бедак ніколі ні бачыў. Якое і калі паслу-жыла здарэньне папасці у чужую хату, к чужым людзям, ён ня ведаў.

Казалі людзі, што маці гэтаго сіраціны чужая, захожая дзвучына, заблудзіўшыся у нізкіх пу-цінах жыцьця, разлічылася с сьветам, пакінуўшы паміць мінулаго каханья на беразі віраватай рэчкі. І с таго часу, казалі, што год, у поўнач, з дна рэчкі чучен быў то плач, а то сумная песь-ня дзвучыны загубіўшай жыцьцё.

Маленькага, хворага, без роду, без імені сі-раціну прытарыў да сабе бедак—парабак, ахрысь-ціўшы, даў імя Прахор.

Як дзіка хвойка, вырастаючы на каменнай глы-

прывітаў з'езд ад імяні Бел. Нац. Кам., выявіў усю важнасць цяперашняга з'езду, умовы, сярэдзіну прыходзіцца прапанаваць, заклікаў пайці новай дарогі для нацыянальнай справы, уліць новыя сілы ў рады працаўнікоў беларускага адрэджэння. Пасля гэтай прамовы пачаліся выбары прэзідэнта. За старшыню з'езд выбраў Д. Жылуновіча, старшыню Цэнтральнага Камітэта Бел. Сац. Грам., за таварышаў старшні А. Левіцкага (Бел. Парт. Нар. Сац.) і Галавача (Бел. Сац. Грам.), за сакрэтаару А. Будзьку (труд.), Ф. Стульбу (Б. Н. П. С.) і П. Каравайчыка (безп.).

Результат выбараў ўстрэчаны моцным пляскашнем ў далю сярэдзіна членаў Б. С. Г.

Старшыня чытае павестку з'езду, вырабленую Бел. Нац. Кам., склікаўшым з'езд, і прапанаваць прыняць такі парадак першага дня з'езду: выбары прэзідэнта, прывітаньня, даклад Камітэту, даклады з мейсц, падзел на секцыі, парадак дня на 9-е лішня. Парадак гэты прымаецца.

З асобнай заявай выступае тав. Алексюк: ён прапанаваць паслаць прыветную тэлеграму Цэнтральнай Украінскай Радзі і чытае праект тэлеграмы. Патрэбу пасылкі патрымоўвае і грамадз. Забелло, дэлегат ад Кіеўскага Беларускага Гуртка «Зорка». Дыло, дэлегат Маскоўскай Бел. Сац. Гр., дадае, што украінцы склікаюць у Кіеві з'езд усіх недзяржаўных пацый, якія толькі дамагаюцца федэрацыі, і дзеля гэтага ён так сама падтрымоўвае пасылку тэлеграмы: «Трэба паказаць усім нашым ворагам, што мы ні адны, што мы ідём разам з іншымі нацыямі і што ў нашых руках вялікая сіла». Смоліч, старшыня Мінскага адзелу Б. С. Г., гавора аб адзінакаваасці долі Украіны і Беларусі. «Дзякуючы спецыяльным умовам яе развіцця, яна вышэйшая нас, але дарога ў нас адна. Цяперашняе Украіны—гэта наша будучыня. Украіна ідзе ў авангардзі нацыянальнага руху, яна развівае дарогу усім, ідучым да федэрацыі». Тым болей прамоўца падтрымоўвае патрэбу пасылкі тэлеграмы да Інтэр. Укр. Радзі.

Старшыня ставіць пытаньне аб пасылцы тэлеграмы на галасаваньне с тым, каб аправаваць праект тэлеграмы даручыць прэзідэнтаму. Прапанаваць прымаецца большасцю усіх галасоў проці аднаго. Прэзідэнт пасылк тэлеграмы галасаваў грамадзянін Збіткоўскі, дэлегат Вітэбскага Беларускага Народнага Хаўрусу.

Выступае с прывітаньнем з'езду член Маскоўскага Камітэту Агульна-Расійскага Селянскага Хаўрусу. У пекнай прамові ён сказаў, што М. К. А.-Р. С. Х. напісаў на сваім сыяту «федэрацыя» і будзе падтрымоўваць справядлівыя дамаганьня усіх народаў Расіі, каб ні адзін народ не крыўдзіў другога, каб ні адзін народ не застаў адзельна, а каб усе яны саставілі адну вялікую моцную сямію, дзе ўсе роўнапраўны. (Доўг. пляск. ў далю).

Старшыня з'езду адказвае на прывітаньне: «Мы заўсёды былі той думкі, што селяне, дэмакраты на самай сваёй істоці, дамагаюцца толькі праўды і справядлівасці і адкідаюць зусім думку аб унёсьленні адной нацыі другою. Дзеля гэтага, я думаю, што з'езды селян, што адбываліся тут у Мінску, пад іраўніцтвам прышлых людзей, не выліваюць сабою праўдывай волі дэмакратыі. І я ад імяні нашага з'езду вітаю А.-Р. С. Х. і спадзяюся на тое, што ўсе селянства зразумее гэта і пойдзе за А.-Р. С. Х.»

Пасля гэтага старшыня чытае прыветныя тэлеграмы ад Шалкевіча і ад губэрнскага Камісара ў Галічын, Краскоўскага.

Прэстаўнік Жыдоўскай Злучанай Сацыялістычнай Партыі С. С. і Е. С. вітае з'езд і асабліва беларускіх сацыялістаў. Прамоўца верыць, што сацыялісты знойдуць дарогу да забяспечэння народаў ад нацыянальнага ўціску і канчае сваё прывітаньне клічэм: «Хай жыве працоўная дэмакратыя Беларусі!». (Пляск. ў далю).

Прэстаўнік Літоўскай Партыі Нар. Сац. вітае з'езд і беларускіх сацыялістаў, разам з другімі бараўнішчых вольнасць народаў і вызвалішчых свой народ беларускі ад векавечнага ўціску. Кончыць сваё прывітаньне клічэм: «Хай жыве Вольная Беларусь ў сямі вольных народаў Расійскай Дэмакратычнай Федэратыўнай Рэспублікі!». (Аплэдзіс.).

Пасля гэтага выступаў са шчырым прывітаньнем «гаспадаром гэтага краю» прэстаўнік Украінскага Фронтавага З'езду і Украінскага Вайсковага Камітэту Заходняга фронту. Прэстаўнік брацкага украінскага народу ўся зала ўстрэла доўгімі і гарачымі аплэдзісэнтамі. Украінцы гаварылі аб адзінакаваасці заданьняў як украінцаў, так і беларусаў, аб патрэбі аднаўленьня і ўзаемнай памогі. Ён гаварыў аб цяжкіх умовах беларускай нацыянальнай работы, але што тым болей чэсці людзям, не падохваючымся цяжасці. Чорныя крукі злетаюцца і качуць над Беларусі, хочучы разарваць на часткі яе жывое цела, але яна вытрывае. Ваіна спустошыла значную часткіну Беларусаў, пятая частка народу беларускага гіне на вышпаны, ў чужыні. Але беларускі народ, так шмат ператрываўшы і ня загінучы, ні загіне і цяпер, збудзе сваю нацыянальную хатку і, як роўны з роўнымі, будзе жыць у добрай згодзі с іншымі народамі.

«Слава вільній Білорусі!» выгалашае украінец.

«Слава вільній Украіні!» крычаць у адказ. Усе ўстаюць і робяць вялікую авацыю прэстаўніку украінскага народу.

Пасля гэтага з'езд выслушаў пекнае прывітаньне прэстаўнік Глаўнага Арганізацыйнага Камітэту Агульна-Расійскага Селянскага Хаўрусу.

Жылуновіч, адказваючы прэстаўнікам іншых народаў, што віталі з'езд прывіс ім шчырую падзяку ад з'езду за спаўчэцце нашай працы і выгаласіў здравіцу дэмакратыям усіх нацый і здравіцу Расійскай Дэмакратычнай Федэратыўнай Рэспубліцы. З'езд прыкрыў гэта гарачымі аплэдзісэнтамі.

Ад імяні Маскоўскай Б. С. Г. выступае с прывітаньнем з'езду грамадзянін Дыло. Даліч ён гаворыць аб тым, што каб ворагі беларускага руху пабылі на гэтым зьездзе, пабачылі зыхаўшыхся дэлегатаў, яны бы праканаліся, што пагляды іх на беларускі рух, як на «панскую выдумку», «польскую інтрыгу»—пагляды памылковыя. Беларускі рух—рух чыста дэмакратычны. Яго робяць работнікі, селяне і шчыра—

дэмакратычная інтэлігенцыя.

Тыя пісакі, што цяпер ў мейсцовых расійскіх газетах цускаюць брудную брахню аб нас, яны пасыла праканауюцца ў сваёй абмыльцы, але каб гэта ні было позна.

Мы будзем служыць толькі свайму народу; тые, хто стаіць нам на дарозі да народу нашага разступяцца, а не—дык мы іх скінем прэч і пойдзем далей сваёй дарогай. Мы ні гнулі свае шыі перад царом, і ні сагнём ні перад кім іншым. Мы спіхнём тых, што прыехалі да нас з чужых бакоў, ашукваюць народ наш, ездуюць як бы яго прэстаўнікам да Петраграда і Масквы і фальшуюць думкі нашага народу.

Тые гузікі вучыцельскіе, што выракліся сваіх бацькоў і свае бацькаўшчыны, пачуюць на сабе нашу мазольную руку. Яны хочучы весьці старую русіфікатарскую палітыку, але не. Як сказаў адзін работнік—беларус з Пуцілаўскага заводу, ім раней плаціць цэнтральны урад за іх верную службу, а цяпер мы ім будзем плаціць. І мы паглядзім, як яны пойдучы проціў нацыяналізацыі школы. (Апл.)

Ня глядзючы на нікога мы павінны ісьці сваёй дарогай і працаваць дзеля шчасця краю. [Апл.]

Пасля гэтага тав. старшыні Нац. Кам. Фальскі прачытаў даклад аб працы Нац. Кам. Дакладчык пачаў с 1905 г., гаварыў аб цяжкіх умовах, ў якіх ішла беларуская праца, ўспамінуў аб Камітэці надмогі пацярпелым ад ваіны, с пачаткам рэвалюцыі абвесьціўшым сябе «Нацыянальным» і склікаўшым першы з'езд беларускіх дзельцаў, на якім быў выбары цяперашні Нац. Кам. гэтаму Камітэту прышлося працаваць так сама ў страшанна кепскіх умовах, як палітычных, так і фінансавых. Але Камітэт рабіў усё, што мог. Так ён рэгістраваў беларускія арганізацыі, высылкаў ім літаратуру, выдаваў адрозы, зарганізаваў збор на Нацыянальны Фонд і склікаў цяперашні з'езд.

Алексюк, загадчык адзелу зносін і нацыянальнай прапаганды, дадае, што Камітэтам зроблена мала, дзеля таго, што не ханало сіл, а другою, і дзеля таго, што нацыянальнае пачуцьцё тут, на Беларусі, вельмі слабае і адбуджа-

бі, звыкаецца з жартам шалёнага ветру, так Прахор звыкае з бядой, -жыі і падростаў.

Ня было каму пакаліцца у час смутку, ня было каму выказаць тую боль, каторую часамі адчуваў ён. Адзін крыж, што стаў на растанні, ведаў перажыты і бачыў сьлёзы дзяціці.

Туды Прахор, у часі смутку, з астыўшым сэрцам, ішоў і у ног Збавіцеля маліўся, як умеў.

Там ён спамінаў імя гаротнай маткі свае, жаліўся ён на горкую сірочую долю і ні раз зсыпаў пад блакітным небам. І бачыў ён, як з віраватай рэчкі выходзіла, скрыжваўшы рукі, маці, туліла яго да сябе, к пасінеўшаму твару, ды плакала.—Але ні баяўся ён. Прачынуўшыся, ён чуў, што нечая помач і прыхілялася, хоць ні тут, на зямлі, а ёсьць, і ён жыве ні адзін.

Тав. старшыні Нац. Кам. Фальскі прачытаў даклад аб працы Нац. Кам. Дакладчык пачаў с 1905 г., гаварыў аб цяжкіх умовах, ў якіх ішла беларуская праца, ўспамінуў аб Камітэці надмогі пацярпелым ад ваіны, с пачаткам рэвалюцыі абвесьціўшым сябе «Нацыянальным» і склікаўшым першы з'езд беларускіх дзельцаў, на якім быў выбары цяперашні Нац. Кам. гэтаму Камітэту прышлося працаваць так сама ў страшанна кепскіх умовах, як палітычных, так і фінансавых. Але Камітэт рабіў усё, што мог. Так ён рэгістраваў беларускія арганізацыі, высылкаў ім літаратуру, выдаваў адрозы, зарганізаваў збор на Нацыянальны Фонд і склікаў цяперашні з'езд.

Алексюк, загадчык адзелу зносін і нацыянальнай прапаганды, дадае, што Камітэтам зроблена мала, дзеля таго, што не ханало сіл, а другою, і дзеля таго, што нацыянальнае пачуцьцё тут, на Беларусі, вельмі слабае і адбуджа-

бі, звыкаецца з жартам шалёнага ветру, так Прахор звыкае з бядой, -жыі і падростаў.

Ня было каму пакаліцца у час смутку, ня было каму выказаць тую боль, каторую часамі адчуваў ён. Адзін крыж, што стаў на растанні, ведаў перажыты і бачыў сьлёзы дзяціці.

Туды Прахор, у часі смутку, з астыўшым сэрцам, ішоў і у ног Збавіцеля маліўся, як умеў.

Там ён спамінаў імя гаротнай маткі свае, жаліўся ён на горкую сірочую долю і ні раз зсыпаў пад блакітным небам. І бачыў ён, як з віраватай рэчкі выходзіла, скрыжваўшы рукі, маці, туліла яго да сябе, к пасінеўшаму твару, ды плакала.—Але ні баяўся ён. Прачынуўшыся, ён чуў, што нечая помач і прыхілялася, хоць ні тут, на зямлі, а ёсьць, і ён жыве ні адзін.

Тав. старшыні Нац. Кам. Фальскі прачытаў даклад аб працы Нац. Кам. Дакладчык пачаў с 1905 г., гаварыў аб цяжкіх умовах, ў якіх ішла беларуская праца, ўспамінуў аб Камітэці надмогі пацярпелым ад ваіны, с пачаткам рэвалюцыі абвесьціўшым сябе «Нацыянальным» і склікаўшым першы з'езд беларускіх дзельцаў, на якім быў выбары цяперашні Нац. Кам. гэтаму Камітэту прышлося працаваць так сама ў страшанна кепскіх умовах, як палітычных, так і фінансавых. Але Камітэт рабіў усё, што мог. Так ён рэгістраваў беларускія арганізацыі, высылкаў ім літаратуру, выдаваў адрозы, зарганізаваў збор на Нацыянальны Фонд і склікаў цяперашні з'езд.

Алексюк, загадчык адзелу зносін і нацыянальнай прапаганды, дадае, што Камітэтам зроблена мала, дзеля таго, што не ханало сіл, а другою, і дзеля таго, што нацыянальнае пачуцьцё тут, на Беларусі, вельмі слабае і адбуджа-

бі, звыкаецца з жартам шалёнага ветру, так Прахор звыкае з бядой, -жыі і падростаў.

Ня было каму пакаліцца у час смутку, ня было каму выказаць тую боль, каторую часамі адчуваў ён. Адзін крыж, што стаў на растанні, ведаў перажыты і бачыў сьлёзы дзяціці.

Туды Прахор, у часі смутку, з астыўшым сэрцам, ішоў і у ног Збавіцеля маліўся, як умеў.

Там ён спамінаў імя гаротнай маткі свае, жаліўся ён на горкую сірочую долю і ні раз зсыпаў пад блакітным небам. І бачыў ён, як з віраватай рэчкі выходзіла, скрыжваўшы рукі, маці, туліла яго да сябе, к пасінеўшаму твару, ды плакала.—Але ні баяўся ён. Прачынуўшыся, ён чуў, што нечая помач і прыхілялася, хоць ні тут, на зямлі, а ёсьць, і ён жыве ні адзін.

Тав. старшыні Нац. Кам. Фальскі прачытаў даклад аб працы Нац. Кам. Дакладчык пачаў с 1905 г., гаварыў аб цяжкіх умовах, ў якіх ішла беларуская праца, ўспамінуў аб Камітэці надмогі пацярпелым ад ваіны, с пачаткам рэвалюцыі абвесьціўшым сябе «Нацыянальным» і склікаўшым першы з'езд беларускіх дзельцаў, на якім быў выбары цяперашні Нац. Кам. гэтаму Камітэту прышлося працаваць так сама ў страшанна кепскіх умовах, як палітычных, так і фінансавых. Але Камітэт рабіў усё, што мог. Так ён рэгістраваў беларускія арганізацыі, высылкаў ім літаратуру, выдаваў адрозы, зарганізаваў збор на Нацыянальны Фонд і склікаў цяперашні з'езд.

Алексюк, загадчык адзелу зносін і нацыянальнай прапаганды, дадае, што Камітэтам зроблена мала, дзеля таго, што не ханало сіл, а другою, і дзеля таго, што нацыянальнае пачуцьцё тут, на Беларусі, вельмі слабае і адбуджа-

бі, звыкаецца з жартам шалёнага ветру, так Прахор звыкае з бядой, -жыі і падростаў.

Ня было каму пакаліцца у час смутку, ня было каму выказаць тую боль, каторую часамі адчуваў ён. Адзін крыж, што стаў на растанні, ведаў перажыты і бачыў сьлёзы дзяціці.

Туды Прахор, у часі смутку, з астыўшым сэрцам, ішоў і у ног Збавіцеля маліўся, як умеў.

Там ён спамінаў імя гаротнай маткі свае, жаліўся ён на горкую сірочую долю і ні раз зсыпаў пад блакітным небам. І бачыў ён, як з віраватай рэчкі выходзіла, скрыжваўшы рукі, маці, туліла яго да сябе, к пасінеўшаму твару, ды плакала.—Але ні баяўся ён. Прачынуўшыся, ён чуў, што нечая помач і прыхілялася, хоць ні тут, на зямлі, а ёсьць, і ён жыве ні адзін.

Тав. старшыні Нац. Кам. Фальскі прачытаў даклад аб працы Нац. Кам. Дакладчык пачаў с 1905 г., гаварыў аб цяжкіх умовах, ў якіх ішла беларуская праца, ўспамінуў аб Камітэці надмогі пацярпелым ад ваіны, с пачаткам рэвалюцыі абвесьціўшым сябе «Нацыянальным» і склікаўшым першы з'езд беларускіх дзельцаў, на якім быў выбары цяперашні Нац. Кам. гэтаму Камітэту прышлося працаваць так сама ў страшанна кепскіх умовах, як палітычных, так і фінансавых. Але Камітэт рабіў усё, што мог. Так ён рэгістраваў беларускія арганізацыі, высылкаў ім літаратуру, выдаваў адрозы, зарганізаваў збор на Нацыянальны Фонд і склікаў цяперашні з'езд.

Алексюк, загадчык адзелу зносін і нацыянальнай прапаганды, дадае, што Камітэтам зроблена мала, дзеля таго, што не ханало сіл, а другою, і дзеля таго, што нацыянальнае пачуцьцё тут, на Беларусі, вельмі слабае і адбуджа-

бі, звыкаецца з жартам шалёнага ветру, так Прахор звыкае з бядой, -жыі і падростаў.

Ня было каму пакаліцца у час смутку, ня было каму выказаць тую боль, каторую часамі адчуваў ён. Адзін крыж, што стаў на растанні, ведаў перажыты і бачыў сьлёзы дзяціці.

Туды Прахор, у часі смутку, з астыўшым сэрцам, ішоў і у ног Збавіцеля маліўся, як умеў.

Там ён спамінаў імя гаротнай маткі свае, жаліўся ён на горкую сірочую долю і ні раз зсыпаў пад блакітным небам. І бачыў ён, як з віраватай рэчкі выходзіла, скрыжваўшы рукі, маці, туліла яго да сябе, к пасінеўшаму твару, ды плакала.—Але ні баяўся ён. Прачынуўшыся, ён чуў, што нечая помач і прыхілялася, хоць ні тут, на зямлі, а ёсьць, і ён жыве ні адзін.

Тав. старшыні Нац. Кам. Фальскі прачытаў даклад аб працы Нац. Кам. Дакладчык пачаў с 1905 г., гаварыў аб цяжкіх умовах, ў якіх ішла беларуская праца, ўспамінуў аб Камітэці надмогі пацярпелым ад ваіны, с пачаткам рэвалюцыі абвесьціўшым сябе «Нацыянальным» і склікаўшым першы з'езд беларускіх дзельцаў, на якім быў выбары цяперашні Нац. Кам. гэтаму Камітэту прышлося працаваць так сама ў страшанна кепскіх умовах, як палітычных, так і фінансавых. Але Камітэт рабіў усё, што мог. Так ён рэгістраваў беларускія арганізацыі, высылкаў ім літаратуру, выдаваў адрозы, зарганізаваў збор на Нацыянальны Фонд і склікаў цяперашні з'езд.

Алексюк, загадчык адзелу зносін і нацыянальнай прапаганды, дадае, што Камітэтам зроблена мала, дзеля таго, што не ханало сіл, а другою, і дзеля таго, што нацыянальнае пачуцьцё тут, на Беларусі, вельмі слабае і адбуджа-

бі, звыкаецца з жартам шалёнага ветру, так Прахор звыкае з бядой, -жыі і падростаў.

Ня было каму пакаліцца у час смутку, ня было каму выказаць тую боль, каторую часамі адчуваў ён. Адзін крыж, што стаў на растанні, ведаў перажыты і бачыў сьлёзы дзяціці.

Туды Прахор, у часі смутку, з астыўшым сэрцам, ішоў і у ног Збавіцеля маліўся, як умеў.

Там ён спамінаў імя гаротнай маткі свае, жаліўся ён на горкую сірочую долю і ні раз зсыпаў пад блакітным небам. І бачыў ён, як з віраватай рэчкі выходзіла, скрыжваўшы рукі, маці, туліла яго да сябе, к пасінеўшаму твару, ды плакала.—Але ні баяўся ён. Прачынуўшыся, ён чуў, што нечая помач і прыхілялася, хоць ні тут, на зямлі, а ёсьць, і ён жыве ні адзін.

Тав. старшыні Нац. Кам. Фальскі прачытаў даклад аб працы Нац. Кам. Дакладчык пачаў с 1905 г., гаварыў аб цяжкіх умовах, ў якіх ішла беларуская праца, ўспамінуў аб Камітэці надмогі пацярпелым ад ваіны, с пачаткам рэвалюцыі абвесьціўшым сябе «Нацыянальным» і склікаўшым першы з'езд беларускіх дзельцаў, на якім быў выбары цяперашні Нац. Кам. гэтаму Камітэту прышлося працаваць так сама ў страшанна кепскіх умовах, як палітычных, так і фінансавых. Але Камітэт рабіў усё, што мог. Так ён рэгістраваў беларускія арганізацыі, высылкаў ім літаратуру, выдаваў адрозы, зарганізаваў збор на Нацыянальны Фонд і склікаў цяперашні з'езд.

Алексюк, загадчык адзелу зносін і нацыянальнай прапаганды, дадае, што Камітэтам зроблена мала, дзеля таго, што не ханало сіл, а другою, і дзеля таго, што нацыянальнае пачуцьцё тут, на Беларусі, вельмі слабае і адбуджа-

бі, звыкаецца з жартам шалёнага ветру, так Прахор звыкае з бядой, -жыі і падростаў.

Ня было каму пакаліцца у час смутку, ня было каму выказаць тую боль, каторую часамі адчуваў ён. Адзін крыж, што стаў на растанні, ведаў перажыты і бачыў сьлёзы дзяціці.

Туды Прахор, у часі смутку, з астыўшым сэрцам, ішоў і у ног Збавіцеля маліўся, як умеў.

Там ён спамінаў імя гаротнай маткі свае, жаліўся ён на горкую сірочую долю і ні раз зсыпаў пад блакітным небам. І бачыў ён, як з віраватай рэчкі выходзіла, скрыжваўшы рукі, маці, туліла яго да сябе, к пасінеўшаму твару, ды плакала.—Але ні баяўся ён. Прачынуўшыся, ён чуў, што нечая помач і прыхілялася, хоць ні тут, на зямлі, а ёсьць, і ён жыве ні адзін.

Тав. старшыні Нац. Кам. Фальскі прачытаў даклад аб працы Нац. Кам. Дакладчык пачаў с 1905 г., гаварыў аб цяжкіх умовах, ў якіх ішла беларуская праца, ўспамінуў аб Камітэці надмогі пацярпелым ад ваіны, с пачаткам рэвалюцыі абвесьціўшым сябе «Нацыянальным» і склікаўшым першы з'езд беларускіх дзельцаў, на якім быў выбары цяперашні Нац. Кам. гэтаму Камітэту прышлося працаваць так сама ў страшанна кепскіх умовах, як палітычных, так і фінансавых. Але Камітэт рабіў усё, што мог. Так ён рэгістраваў беларускія арганізацыі, высылкаў ім літаратуру, выдаваў адрозы, зарганізаваў збор на Нацыянальны Фонд і склікаў цяперашні з'езд.

Алексюк, загадчык адзелу зносін і нацыянальнай прапаганды, дадае, што Камітэтам зроблена мала, дзеля таго, што не ханало сіл, а другою, і дзеля таго, што нацыянальнае пачуцьцё тут, на Беларусі, вельмі слабае і адбуджа-

бі, звыкаецца з жартам шалёнага ветру, так Прахор звыкае з бядой, -жыі і падростаў.

Ня было каму пакаліцца у час смутку, ня было каму выказаць тую боль, каторую часамі адчуваў ён. Адзін крыж, што стаў на растанні, ведаў перажыты і бачыў сьлёзы дзяціці.

Туды Прахор, у часі смутку, з астыўшым сэрцам, ішоў і у ног Збавіцеля маліўся, як умеў.

Там ён спамінаў імя гаротнай маткі свае, жаліўся ён на горкую сірочую долю і ні раз зсыпаў пад блакітным небам. І бачыў ён, як з віраватай рэчкі выходзіла, скрыжваўшы рукі, маці, туліла яго да сябе, к пасінеўшаму твару, ды плакала.—Але ні баяўся ён. Прачынуўшыся, ён чуў, што нечая помач і прыхілялася, хоць ні тут, на зямлі, а ёсьць, і ён жыве ні адзін.

Тав. старшыні Нац. Кам. Фальскі прачытаў даклад аб працы Нац. Кам. Дакладчык пачаў с 1905 г., гаварыў аб цяжкіх умовах, ў якіх ішла беларуская праца, ўспамінуў аб Камітэці надмогі пацярпелым ад ваіны, с пачаткам рэвалюцыі абвесьціўшым сябе «Нацыянальным» і склікаўшым першы з'езд беларускіх дзельцаў, на якім быў выбары цяперашні Нац. Кам. гэтаму Камітэту прышлося працаваць так сама ў страшанна кепскіх умовах, як палітычных, так і фінансавых. Але Камітэт рабіў усё, што мог. Так ён рэгістраваў беларускія арганізацыі, высылкаў ім літаратуру, выдаваў адрозы, зарганізаваў збор на Нацыянальны Фонд і склікаў цяперашні з'езд.

Алексюк, загадчык адзелу зносін і нацыянальнай прапаганды, дадае, што Камітэтам зроблена мала, дзеля таго, што не ханало сіл, а другою, і дзеля таго, што нацыянальнае пачуцьцё тут, на Беларусі, вельмі слабае і адбуджа-

бі, звыкаецца з жартам шалёнага ветру, так Прахор звыкае з бядой, -жыі і падростаў.

Ня было каму пакаліцца у час смутку, ня было каму выказаць тую боль, каторую часамі адчуваў ён. Адзін крыж, што стаў на растанні, ведаў перажыты і бачыў сьлёзы дзяціці.

Туды Прахор, у часі смутку, з астыўшым сэрцам, ішоў і у ног Збавіцеля маліўся, як умеў.

Там ён спамінаў імя гаротнай маткі свае, жаліўся ён на горкую сірочую долю і ні раз зсыпаў пад блакітным небам. І бачыў ён, як з віраватай рэчкі выходзіла, скрыжваўшы рукі, маці, туліла яго да сябе, к пасінеўшаму твару, ды плакала.—Але ні баяўся ён. Прачынуўшыся, ён чуў, што нечая помач і прыхілялася, хоць ні тут, на зямлі, а ёсьць, і ён жыве ні адзін.

бі, звыкаецца з жартам шалёнага ветру, так Прахор звыкае з бядой, -жыі і падростаў.

Ня было каму пакаліцца у час смутку, ня было каму выказаць тую боль, каторую часамі адчуваў ён. Адзін крыж, што стаў на растанні, ведаў перажыты і бачыў сьлёзы дзяціці.

Туды Прахор, у часі смутку, з астыўшым сэрцам, ішоў і у ног Збавіцеля маліўся, як умеў.

Там ён спамінаў імя гаротнай маткі свае, жаліўся ён на горкую сірочую долю і ні раз зсыпаў пад блакітным небам. І бачыў ён, як з віраватай рэчкі выходзіла, скрыжваўшы рукі, маці, туліла яго да сябе, к пасінеўшаму твару, ды плакала.—Але ні баяўся ён. Прачынуўшыся, ён чуў, што нечая помач і прыхілялася, хоць ні тут, на зямлі, а ёсьць, і ён жыве ні адзін.

Тав. старшыні Нац. Кам. Фальскі прачытаў даклад аб працы Нац. Кам. Дакладчык пачаў с 1905 г., гаварыў аб цяжкіх умовах, ў якіх ішла беларуская праца, ўспамінуў аб Камітэці надмогі пацярпелым ад ваіны, с пачаткам рэвалюцыі абвесьціўшым сябе «Нацыянальным» і склікаўшым першы з'езд беларускіх дзельцаў, на якім быў выбары цяперашні Нац. Кам. гэтаму Камітэту прышлося працаваць так сама ў страшанна кепскіх умовах, як палітычных, так і фінансавых. Але Камітэт рабіў усё, што мог. Так ён рэгістраваў беларускія арганізацыі, высылкаў ім літаратуру, выдаваў адрозы, зарганізаваў збор на Нацыянальны Фонд і склікаў цяперашні з'езд.

Алексюк, загадчык адзелу зносін і нацыянальнай прапаганды, дадае, што Камітэтам зроблена мала, дзеля таго, што не ханало сіл, а другою, і дзеля таго, што нацыянальнае пачуцьцё тут, на Беларусі, вельмі слабае і адбуджа-

бі, звыкаецца з жартам шалёнага ветру, так Прахор звыкае з бядой, -жыі і падростаў.

Ня было каму пакаліцца у час смутку, ня было каму выказаць тую боль, каторую часамі адчуваў ён. Адзін крыж, што стаў на растанні, ведаў перажыты і бачыў сьлёзы дзяціці.

Туды Прахор, у часі смутку, з астыўшым сэрцам, ішоў і у ног Збавіцеля маліўся, як умеў.

Там ён спамінаў імя гаротнай маткі свае, жаліўся ён на горкую сірочую долю і ні раз зсыпаў пад блакітным небам. І бачыў ён, як з віраватай рэчкі выходзіла, скрыжваўшы рукі, маці, туліла яго да сябе, к пасінеўшаму твару, ды плакала.—Але ні баяўся ён. Прачынуўшыся, ён чуў, што нечая помач і прыхілялася, хоць ні тут, на зямлі, а ёсьць, і ён жыве ні адзін.

Тав. старшыні Нац. Кам. Фальскі прачытаў даклад аб працы Нац. Кам. Дакладчык пачаў с 1905 г., гаварыў аб цяжкіх умовах, ў якіх ішла беларуская праца, ўспамінуў аб Камітэці надмогі пацярпелым ад ваіны, с пачаткам рэвалюцыі абвесьціўшым сябе «Нацыянальным» і склікаўшым першы з'езд беларускіх дзельцаў, на якім быў выбары цяперашні Нац. Кам. гэтаму Камітэту прышлося працаваць так сама ў страшанна кепскіх умовах, як палітычных, так і фінансавых. Але Камітэт рабіў усё, што мог. Так ён рэгістраваў беларускія арганізацыі, высылкаў ім літаратуру, выдаваў адрозы, зарганізаваў збор на Нацыянальны Фонд і склікаў цяперашні з'езд.

Алексюк, загадчык адзелу зносін і нацыянальнай прапаганды, дадае, што Камітэтам зроблена мала, дзеля таго, што не ханало сіл, а другою, і дзеля таго, што нацыянальнае пачуцьцё тут, на Беларусі, вельмі слабае і адбуджа-

бі, звыкаецца з жартам шалёнага ветру, так Прахор звыкае з бядой, -жы

АХВЯРУЙЦЕ НА БЕЛАРУСКІ НАЦЫЯНАЛЬНЫ ФОНД.

еца толькі тагды, як чалавек пападае на чужыну.

Словы свае прамоўца падмацоўвае параўнаньнем ліку беларускіх арганізацый на Беларусі і по-за Беларусі.

Э. Будзька дакладывае аб ходзе перагавораў з літоўцамі. Справа ў тым што літоўцы былі патрабавалі ад Ураду, каб ім перадалі, у упраўленне Ковенскую, Віленскую і Сувальскую губ. А як ведама, ні адна з гэтых губерняў ні можа называцца чыста літоўскай. І вось, петраградзкія члены Б. Н. К. звярнуліся да літоўцаў, каб тыя ясьней вызначылі межы свае сфэры кіраваньня і каб ні захаплялі меісеца дзе жывуць беларусы. Літоўцы адмовіліся. Тагды напярэвалі знайёмі кампраміс—стварыць Камітэт на-палавіну літоўскі, на-палавіну беларускі, да якога-б належылі ўсе справы гэтых губерняў, але літоўцы так сама адмовіліся, бо «літоўская справа, казалі яны, гэта справа міжнародная, а вы так пытаньня ні ставіце».

Послы гэтых дакладаў старшыня абвешчў перарыв на 2 гадзіны.

Послы перарыву старшыня абвешчў напачатку спрэчак аб працы Нацыянальнага Камітэту. Алексюк прапанаваў спачатку выслушаць даклады з меісец, а пасля пачаць спрэчкі аб працы Нац. Кам., бо даклады з меісец паслужаць дабаўкай і тлумачэньнем дакладаў аб працы Камітэту. Старшыня ставіць гэта на галасаваньне. Прапазіцыя Алексюка прымаецца. Старшыня пытаецца, што раней, чым перайсьці да дакладаў з меісец, можа хто захоча задаць якія-небудзь пытаньня дакладчыкам аб працы Нац. Кам. Адзін з дэлегатаў цікавіцца, якая была ініцыятыва Камітэту ў стварэньні беларускіх арганізацый на меісецах. Алексюк адказвае, што ў гэтым кірунку ў Камітэту будай ніякай ініцыятывы ні было; Камітэт толькі рэгістраваў закладзеныя арганізацыі і уводзіў у зносіны і імі. Дыло просіць інфармацыі аб дэлегацыі першага беларускага з'езду да Часовага Расійскага Ураду. Алексюк, як сам быўшы ў гэтай дэлегацыі, дае тлумачэньня. Спачатку дэлегацыя была ў прэм'ер-міністра, князя Львова, падала яму дакладную запіску аб пропашыні нашага краю, аб яго эканамічным становішчы, школі, аўтаноміі. Князь Львов выслушаў ўсё гэта уважна, але сказаў што ўсе гэтыя дамаганьня належыцца да розных міністраў. Пайшлі послы гэтага да Мануйлава. Выказалі яму патрэбу ўніверсітэту, вышэйшай сельска-гаспадарскай школы ў краі, патрэбу перадачы кіраваньня асьветаў ў рукі меісецовых людзей, патрэбу данасаваньня школы да меісецовага жыцьця. Міністр сказаў, што ён, як і ўрад, нічога ні мае проціў нашых жадаўшчы, але зрабіць нічога ні можа і толькі падаць паслаць сваіх прадстаўнікоў ў Камітэт, які арганізаваўся тагды пры Міністэрстве Народнай Прасвэты. Былі ў тав. міністра ўнутраных спраў, Леонтьева. Той адразу папытаўся, якая рэальная сіла стаіць за дэлегацыяй? Алексюк стаў гаварыць, што за дэлегацыяй стаіць вялікая маральная сіла, але гэта, як відаць было, уражэньня на яго ні зрабіло ніякага. Дэлегацыя гаварыла яму аб тым, што на Беларусі выбіраюцца за губэрнскіх камісараў земцы Стальцінскага зямства, што яны вядуць старую абрусіцальную палітыку і т. д. Леонтьев сказаў, што ён спагадае гэтай бядзе, але памачы нічым ні можа, ня можа ісьці проціў выбарнай уласці. Болей канкрэтна удалося пагаварыць з обер-пракурорам, Львовым, аб тым, што некаторыя высокія прадстаўнікі царквы робяць палітычныя выступленьня такога парадку, што толькі распаляюць нацыянальную і рэлігійную спрэчку.

Дэлегацыя таказала яму адозву аднаго з такіх ерархаў. Львов загадаўся с тым, што гэтакага чалавек

ні можна далей трымаць.

Была намечана кандыдатура епіскапа-беларуса. Але з гэтай гісторыі нічога ня выйшло. Была дэлегацыя і у каталіцкага біскупа і паставіла яму на увагу свае патрэбы: беларуская мова ў касцёлі, беларуская духоўная каталіцкая сэмінарыя і т. д. Устрэлі тую самую спагаду, што і у іншых і так сама адыйшліся з нічым. Увесь рэзультат дэлегацыі можна характарызаваць расейскім словам «вообще».

(Працяг будзе).

Друк і жыцьце.

«Анципольская агітацыя «Гоману».

Пад гэтую назваю «Gazeta Polska» надрукавала ў нумары за 8-е ліпеня артыкул; там мы чытаем цікавыя весткі аб працы беларускай газэты ў Вільні і такую ж цікавую ле ацэнку.

«Беларуская газэта «Гоман» вядзе вострую анціпольскую агітацыю. Гэтая газэта ўбівае сваім чытачом думку, што незалежная Польша—гэта «панска—шляхецкая дзяржава», што Часовая Дзяржаўная Рада (у Варшаві) ёсьць «панскі ўрад», а палікі з Беларусі—«прыблуды і ўселякага гатунку самазванцы». На меісецовых палікаў «Гоман» глядзіць, як на апагананых «паленствам нацыяналізму», а розныя запыты за прылучэньне Літвы (Беларусі? Рэд.) да Польшы, тлумачыць, як «ганьбу», «безьвесть», «збяду». Вільняскі адрас [гуртка Вільняскіх кабет, аб якім пісано было ў нум. 1 «В. Б.» Рэд.]—Гэта пасьлед «бруднай, ганебнай іптрыгі». «Польскі народ стаеўеца да нас—піша «Гоман»—ні як сястра да брата, а як воўк да авечкі. І калі цяпер Польша, у значнай часці, сіламі нашых людзей здабыла волінасьць, замж падзкі не толькі ні разу не ўчыніла пробы памачы нам, але, ня здужаўшы яшчэ сама добра зарганізавацца, хоча загартуць наш край пад сваё шляхецкае панаваньня. Гэтым яна здрадзіла ня толькі наш край, але й так шумна апеваны польскі дэмакратызм «за вану і пану вольнасьць». Ня дзіва, што наш дэмакратычны народ с пагардаю адвэрнуўся ад такой «сястры». (Нум. 33 за 24—IV 1917 г.)

На заходзі палікаў з Беларусі «Гоман» глядзіць, як на «збядлівыя ідэі наддзшыня краю чужой дзяржаві—шляхецкай Польшы». Гэтая стацыя канчаецца грозьбаю: «Толькі гэтыя паны забываюцца аб адным, што ўсякая мерка прыліваецца народу раней ці пазней скончыцца, і доли здраіцаў вядомая» [Нум. 36 за 4—V 1917 г.]

Зусім асаблівым голасам згоды звініць вірадавіца «Гоману» за 22-е мая 1917 г. [Нум. 41] Мы ў ёй чытаем: «У такі момэнт павінны замоўкнуць нацыянальны калатніны і спрэчкі, якія дагэтуль зруйнавалі ўсе пробы супольнай працы ўсяго грамадзяства. Грамадзянскія арганізацыі, як нацыянальныя, так і міжнацыянальныя, што паставілі сваім заданьнем ратаваць людзей ад голаду, павінны падаць сабе ўзаемна рукі і злучыць ўсе сілы ў адным кірунку». Гэты голас тлумачыцца прычынамі чыста ўцілітарнымі—ханчэньнем карыстаць з фондаў, сабраных заможнымі польскімі арганізацыямі, тагды як Беларусі, невялікая жменька ў Вільні, ні маглі разьвіцца на большыя грошы.

Адразу-жа за гэтай стацыяй, заклікаючай да забываньня даўнейшых спрэчак і калатніны, ідзе востры напад на палікаў, польскую буржуазію і польскае духавенства, што ўсімі сіламі стараюцца перарабіць «нашых беларусаў на палікаў, абш паказаць, што нібы то цэльны тутэйшы народ і наш край ёсьць польскі». Стацыя канчаецца выпадам проціў Дзяржаўнай Рады [у Варшаві], таго «панскага ўраду», што «абы толькі яму удалося палажыць сваю руку на наш край, кіраваў бы

АДОЗВА.

Усіх, каму дорага справа адраджэньня Беларусі, хто жадае сьветлай будучыны сваёй многапакутнай айчыні, хто шануе мову сваю і шчыра спагадае папырэнню друкованага слова у роднай мові,—рэдакцыя «Вольнае Беларусі» упрашае:

- 1] Падпісывацца самым і папыраць газэту паміж сваіх знаёмых;
- 2] Калі німога вышсываць газэту аднаму, дык рабіць складчыну і вышсываць грамадою;
- 3] Прысылаць адрэсы сваіх таварышоў, сяброў і знаёмых дзеля пасылкі ім пробных нумароў;
- 4] Памятайце, што папыраючы беларускае друкованае слова, папыраецца ідэя беларускага нацыянальнага адраджэньня;
- 5] Ніхай ня будзе нідзе гэткага глухога кутка, дзе—ня чуваць быўкаіч «Вольнае Беларусі»;
- 6] Прысылаць весткі аб усіх вядомых вам беларускіх арганізацыях;
- 7] Прысылаць весткі (карэспандэнцыі) з усіх куткоў Беларусі і аб жыцьці беларусаў на чужыні;
- 8] Ніхай кожны падпісчык будзе і супрацоўнікам газэты;
- 9] Толькі злучанымі сіламі і супольнай працай мы працярабім шлях да сьветлай, лепшай долі;
- 10] Калі мы самі аб сабе ні падбаем, дык ніхто нам ні паможа,—а хто дбае той і мае;
- 11] Багатыя і заможныя станы нашага народу выракліся свайго роду і пашыліся ці то ў палікі, ці то ў маскалі,—застаўся адзін працоўны дзесьціцімільённы народ;
- 12] Уся наша сіла, моц і будучына у аднасьці, згодзі і супольнай працы. Дык да агульнай працы, грамадзяне, да змаганьня за нацыянальную свядомасьць, за адбудаванне лепшай долі на грунці праўды і справядлівасьці.

Рэдакцыя.

намі праз тых самых наноў, якія добра ўжо даліся ў знакі тутэйшаму люду.

«Гоман» перадрукоўвае ўсе анціпольскія заявы і прагэсты украінцаў і прапагандае беларуска-украінскі хаўрус дзеля змаганьня с палікамі. Гэтай справі ахвируюцца стацыі, ў якіх мы чытаем, напрыклад: «Цяпер палікі робяць спецыяльны папор на тва беларуска-украінскія землі, што тнайходзіцца на ўсход ад Польшы. Гэта творыць новую падставу злучнасьці беларуска-украінскай дзеля змаганьня с палікамі і ўсё, што робіцца у нашых братоў украінцаў, дужа цікавіць і беларускае грамадзянство.

У акрузі нямецкай акупацыі беларусы мяжуюцца з украінцамі ў паўднёвай часці Гродзіншчыны. Але украінцы ўвходзіць у межы Каралеўства Польскага, займаючы часці Содоцкай і Любальскай губ., так званую Холмшчыну. Хоць народ украінскі шмат выпарадзіў беларусаў у сваім нацыянальным руху, але люднасьць украінская на Холмшчыні і Гродзіншчыні нека асталася з-заду агульна-украінскага жыцьця. Пад цяжкім папорам маскоўцаў і палікаў, аддзельнае ад свайго народу людсамі і балотамі, жыцьчы здалёк ад Галічыны, дзе украінцы данлі да вольнага жыцьця і адкуль ішло на Расійскую Украіну друкаванае слово і думкі аб вызваленьні, украінцы ў гэтым закутку да апошніх часоў ня вынілі самадзельнага жыцьця і ня мелі нават ні адной украінскай газэты. І гродзінскія украінцы жылі нават у блізым духоўным жыцьці з беларусамі, чым са сваім уласным народам. Але грозьба няволі ў незалежнай шляхецка-панскай Польшы змусіла да працы і гэтую частку народу украінскаго. Гэтая грозьба будзіць ўсе чынныя сілы, якія пачынаюць гуртавацца і думаць аб спосабах змаганьня за сваю волінасьць. І трэба думаць, што й адтуль падымецца жывы голас проціў аніжскіх плянаў Польшы, голас згоды з ясна выказаным голасам беларусаў». [нум. 43 за 29—V 1917 г.]

Надта характары, што газэта, каторая друкуецца коштам Ober-Ost, анціпольскую агітацыю праводзіць пад сьцягамі інтарэсаў дэмакратыі і нават сацыялізму».

«Gazeta Polska», як відаць, ніяк ня можа зразумець таго, што людзі, называючы сябе дэмакратамі і нават сацыялістамі, могуць ня згаджацца на прылучэньне свайго краю да Польшы і змагацца з ле аніжскімі плянамі, ня будучы нікім падкупляны. Яна, мусі, шчыра верыць той старой байцы,

што Польша была для беларускаго народу, як сястра для брата, і того, хто йдзе праціў ле шчырай дзіцячай веры, лічыць разбойнікам і служкамі Вільгельма. Нам жа, беларусам, дужа добра ведама, чым была для нас Польша: Можна, ведае гэтай «Gazeta Polska», атолькі прыкідываецца дзіцянем? Дык на што-ж яна тагды пушчае ў ход старую ўжо брахню аб нямецкіх грашах, брахню, годную толькі самай чорнай-чорнай сотні?

ВАЙНА.

За гэты тыдзень сітуацыя [палажэньне] на паўднёва-Заходнім Фронці трохі палепшала. Праўда, войска расійскае адходзіцца ўсё далей і далей на ўсход, але такога непаражэньня й перападоху, як раней, цяпер, мусі, ўжо німа. Паведа мленьня Штабу за апошнія дні гаворуць яшчэ аб наступі праціўніка, але разам с тым, што расійскае войска не адходзіць ужо без бою і робіць контр-атакі. Паведамленьня за 17 і 18 ліпеня гаворуць аб зайдлых, «унартых бітвах», якія адбываюцца паміж нямецкімі і расійскімі арміямі. Немцы ачмысьцілі ад расійскага войска ўсю Усходнюю Галічыну і стараюцца цяпер перабрацца цераз рэчку Збруч, што служыць мяжою паміж Расіяй і Аўстрыяй. Покі што гэта ім ні ўдаецца, а як далей будзе,—невядама. Калі яны перабяруцца цераз Збруч, будзе дрэна, бо тагды ім на дарозі ні будзе ніякіх значных натуральных перашкодаў. Тыя меісецы, што немцы цяпер адабралі і яшчэ маюцца адабраць, надта багатыя і уражайныя (чарназём), а гэта немцам як раз на руку.

Каб трохі памачы расійскімі арміям Паўднёва-Заходняго Фронту і адцягнуць ад іх часць немцаў, расійскае і румынскае войска яшчэ 11 ліпеня пачало наступачь у Румыніі. Спачатку ўсё ішло добра; забралі больш як 60 гарматаў, шмат кулямэтаў, мінамэтаў, палонных; але апошнімі днямі, немцам, як відаць удалося стрымаць, злішывадаць гэты наступ.

На Заходнім фронці нічога асаблівага. Расійскае войска адыйшлося на свае старыя пазіцыі. Былі чуткі, што немцы падводзіць туды войска, каб самым пачаць наступачь, але покі што ціха.

Рэдактар Я. Лёсін.